

In Topica Cicero. Commentariorum li. iiii.

Cicero de Boetii in Topica Ciceronis Commentariorum.
Liber quartus.

Aplicare non possum mihi Patrici: quoniam sepe in difficillimi operis cursu vires afferat amicitie contemplatio: cum et his studiosius componamus: quos reposito penitus amore diligimus: et placere cupientibus multa sese re: copia subministrat. Huc accedit: quod ut queque in mentem venerint: iudicata atque et incastrigata promunt. quandoquidem apud cari pectoris secretum nihil est periculi proferre: quod sentias. Est igitur mihi cum tua benivolentiam specto: primum omnium atque (ut ita dicam) voluptarium: quod in tue prescriptis iocunditatis impendit. Sed cum memet ipse prope vereor ne impato muneri par esse non possim: et deficientis culpa in adhortationis cedat in iuriam. Quo fit: ut tibi etiam atque etiam prouidendum sit: ne tuis ipse moribus emendatus: nisi alicuius erroris sarcinam feras. nostri oblatratis moribus inuidie. nostri quod facillime in difficillimis causis liuor iudicium ferat. queso igitur extremam nostram operi manum communis negotii studiosius imponas: abundantiam resecas: biantia suppleas errata reprehendas: sis postremo nostri laboris tueque adhortationis assertor: cum presertim secum me peractum reddat officium: quo te amici pudor dignus possit conuenire: si displicet. Sed hec alias. nunc operis suscepti tramitem persequamur. Quoniam locorum in ipsis de quibus queritur terminis inherentium alii sunt a toto: alii a partibus: alii a nota: alii ex affectis. De eo quidem loco: qui est a toto: et in diffinitione est constitutus: sufficienter differuit superiore tractatu. nunc de partium enumeratione dicere instituit: re etiam ordinis vias. s. insistens ut non solum exemplo qualis esset partium enumeratio perdoceret: verum ratione quoque ostenderet: quomodo partium enumeratione in argumentationibus esset utendum.

Partitione sic utendum est: nullam ut partem relinquant: ut si partiri velis tutelam: inscienter facias si vllam pretermittas. at si stipulatio est: aut iudiciorum formulas partiare. non est viciosus in re infinita pretermittere aliquid. quod idem in diuisione viciosum est. Formarum. n. certus est numerus. que cuique generi subiiciantur. partium distributio sepe est infinitior: tanquam ratio a fonte deductio. Itaque in oratorum artibus questionis genere proposito quot eius forme sint subiungit absolute. At cum de ornamentis verborum sententiarumque precipit quae vocantur schemata non fit idem. Res est. n. infinitior. ut ex hoc quoque intelligatur. quid velimus inter partitionem et diuisionem interesse. Quamquam. n. vocabula prope idem valere videantur. tamen quod res differant. nomina rerum distare voluerunt.

Sensus huiusmodi est: rerum que partibus coniunguntur: alie quidem paucas: et facile intelligibiles: comprehensibilesque partes habent. alie vero plures intellectusque difficiles. In his igitur partibus que sunt paucae: ac facile sub intelligentiam cadunt: vel maximam vicium est: si partiendo aliquid relinquant. In his vero quae ut ipse ait: infinitior numerus est. et confusior perspectio: minus viciosus est si qua diuidentem pars in enumeratione pretereat. fit autem hoc non solum per eas res. que aliis quibus partibus constent: verum etiam sepe per partes ip-

fas: quas in distributione partimur: ut si bovis corpus velimus intellectu ac ratione per propria membra distribuere: faciemus ita. caput humeros: manus: toras: cetera: ventrem. suras atque pedes et quoniam maiores partes sumpsimus ad diuidendum. Idcirco nihil premissum esse videtur: at si minutissimas particulas persequamur: tunc oculi quoque et labia et nares: atque aures: earumque partes persequende sunt. Idque in toto corpore faciendum: eoque ino difficilior erit partitio: cum sit partium numerus infinitior. Sepe et (ut dictum est) res ipse is partibus in parte sunt: quae non sit facilis inspectio ut si quis stipulationum et iudiciorum formulas partiat vel etiam si figuras loquendi: quae schemata greci vocant: diuidi necesse sit. Hic igitur si quod premissum sit: non erit viciu partitio: quod partium nam multiplex sepius offendit errorem. At si quis genus diuidat: peruitiosum est aliquam pretereat formam: quoniam formarum finita quantitas est. Nam quod semper in contrarium diuiduntur aut due sunt semper per species generis. aut tres: et tunc tres: cum ea tertia: quae sumitur ex contrariis permixtione perficitur. ut si colorum diuidamus: dicendum est ita. Coloris aliud est album aliud nigrum: aliud medium. Id medium ex albi coloris ac nigri permixtione coniunctum est. quoniam in quolibet aliam coloris speciem transferatur: seu purpurei seu rubri: seu viridis. itaque si tale est: quod diuidis: talesque sunt partes: quas ad diuisionem sumis quas non difficulter intelligentia comprehendat: viciu erit: si quod omiseris: velut si tutelam partiaris. Tutela quippe quattuor fere modis est. aut. n. consanguinitatis gradu: aut patronatus iure defertur. aut testamento patris tutor eligitur. aut vrbani praetoris iurisdictione formatur. et sunt forsitan plures sed nunc iste sufficient. Hic igitur et paucae partes: et facile comprehensibiles. at si stipulationum formulas et iudiciorum comprehendere velis: quoniam multe in his partes sunt: non erit viciosus: si quod omiseris: improprium vero est exemplum partium: quod de tutelis est dictum. magis. n. ut genus in formas: quam ut totum in partes: tutela diuisa est. Nam siue per consanguinitatem sit tutor: siue patronatus iure: siue ceteris modis: integre tutelae in his quod in singulis partibus non solet conuenire: ut totius integrum capiatur nomen. s. ut conueniens videatur exemplum: requirende sunt tales tutelae partes: quae iuncte tutelae efficere possint: non quae singule tutelae nomine designent: quod nescio: an quisquam iuris peritiam professus tales tutelae partes ediderit. Derobaudes vero rethor ita intelligendum praebat: ut id quod ait. partitio sic utendum est: nullam ut partem pretermittas. de diuisione dixerit. i. de vna parte proposito partitionis. Nam et diuisione: et per membra distributio partitio nuncupatur. in diuisione. n. viciosus est aliquid pretermittere. in partitione membrorum minime. ita exemplum de tutelis ei partitio accommodatum dedit quod est diuisionis. at si diuisionem facias. i. formam a genere partitionem: summum est viciu aliquid pretermittere: quoniam cum sit finitus formarum numerus si quid omisus sit: inscitia preteritur. ut si oratorias quoniam formas diuidere velimus: dicemus omnem rhetoricam quoniam: aut de facto esse: aut de qualitate facti: aut de nomine. at si locutionum figuras: sententiarumque distribuamus: non erit (ut dictum est) viciu transire aliquid. quoniam quod sententiarum inter se atque locutionum figure et multiplices et varia ratione diuerse sint. hic quoque. figurarum partes non ita videtur accipi posse: quemadmodum totius: s. ut generis species. vnaqueque. n. figurarum que infinite sunt: velut figura generalis species est. quod possumus intelligere ex his libris rhetorum: vbi de elocutione tractatur. nulle

namque

naqꝫ sunt figurarꝫ partes q̄ figuras iungāt: ita vti si-
gule figure nomē vniuersalis figure nō possunt amit-
tere. sed obici nobis pōt: 7 q̄o infinite sunt figure: si
spēs sunt. sed r̄debo leuiter: elocutione mutata figu-
ram quoqꝫ mutari: atqꝫ idcirco in ptate esse dicētis
figuras facere: q̄s is q̄ tractat difficile atqꝫ fiāt pos-
sit agnoscere. he vō nō substantialibus quibusdā dif-
ferentiis constituunt: sed potius accidētibus explicā-
tur. vāt sit: vt tūc cōis noīs in significatiōes ptitio fie-
ri videatur: cū figura diuiditur potius q̄ generis in
spēs. Oīa vero significata cuiusqꝫ noīs diuisiōe inclu-
dere difficile ē: qz noua plerūqꝫ fingūt. sed ne id qdē
re: ratio p̄mittit. Nā vnaqueqꝫ figura generalis fi-
gure noīe 7 diffinitione cōprehenditur. quocūqꝫ. n.
modo figura diffinitur: eadē erit diffinitio etiaz vni-
uscuiusqꝫ figure: que res vnāquāqꝫ figurā vniuersa-
lis figure spēm esse declarat. vniuoca. n. sunt spēs et
genus. sed est illud verius partitionē figurarum ad
elocutionē ipsam Tullium retulisse: cuius pars que-
dam ē figura non spēs. variis. n. multiplicibusqꝫ figu-
ris elocutio luculenta conteritur. Si quis. n. elocutio-
nem partiri velit in figuras: non genus in species: sꝫ
totum secabit in partes que cuz ita sint: ex hoc quoqꝫ
apparet quid intersit inter diuisionem partitionēqꝫ
cū partitio interdū talis sit: vt si quid in ea p̄termis-
sum sit nihil afferat vitii. Diuisio vero formarum ta-
lis est: vt in ea non queat aliquid sine culpa preteriri
Quo factum est: vt qz res differebant: diuersa ēt vo-
cabula rebus inter se distantibus inderent.

Multa etiam ex notatione sumunt. ea est autē:
cū ex vi nomis argumentū elicitur: quā greci et hī
mologiā appellant. i. verbū ex verbo veriloquiū.
Nos autē nonitate verbi non satis apti fugientes:
genus hoc notationē appellamus: qz sunt verba re-
rum note. Itaqꝫ hoc idē Aristoteles symbolū ap-
pellat: q̄ latine est nota. sed cū intelligitur qd signi-
ficetur: minus laborandū est de noīe. Multa igit
in disputando notatione eliciunt: ex verbo. vt cuz
querit postliminiū qd sit. non dico que sint postli-
miniū. nāz id caderet in diuisionem. que talis est.
Postliminio redeūt hec hō. nauis. mul. clitella-
rius. equus. equa. que frena recipere solet. Sed cū
ipsius postliminij vis querit 7 verbū ipsum notat
in quo seruius noster. vt opinor. nihil putat esse no-
tandū. nisi post. 7 liminiū illud productionē eē ver-
bi vult. vt in finitimo. legitimo. editimo. non plus
inesse. timū. q̄ in Adeditullio tullii. Sceuola at
p. filius iunctū esse putauit verbū vt sit in eo post 7
limen. vt q̄ a nobis alienata sunt. cū ad hostes pue-
nerint. 7 ex suo tanq̄ limine exierint. hinc cum re-
dierint post ad idē limen postliminio videant re-
disse. Quo genere ēt mancinī causa defendi pōt
postliminio redisse dedituz non esse. qm̄ non sit re-
ceptus. Nam neqꝫ deditiōem neqꝫ donationes
sine acceptione intelligi posse.

Post enumerationē partiuꝫ recto ordine de notatio-
ne p̄pedit. Notatio igit est: quotiens ex nota aliqua
rei: q̄ dubia est: capit argumentū. Nota vero est: que
rē quāqꝫ designat. Quo fit vt oē nomen nota sit: id-
circo qz notā faciat rē: de qua predicat: id Ari. sym-
bolū noīauit: ex notatione at sumit argumentū: quoqꝫ

tiens aliqd ex noīs interpretatiōe colligit. Interpreta-
tio vero noīs et hīmologia grece: latine veriloquiū
nuncupat. Ety mō. n. grece ver: significat: logos ordi-
nem. sed qz id veriloquiū minus in vsu latini sermo-
nis habebat: interpretatiōe noīs Tullius notationē
appellat. Ea est hīmōi. vt si q̄ratur quid est postlimi-
niū. in qua qōne nō illud v̄ ingri: q̄ res postliminio
reuertant. hoc. n. in diuisionē caderet. i. eaz oīum re-
rū enumerationē q̄ postliminio redeūt postularēt. ve-
lut si ita dicamus. postliminio redeunt. hō. nauis. mu-
lus. clitellarius. equus: equa q̄ frenos recipere solet. i.
domita. Nūc. n. enumerate sunt res: q̄ postliminio re-
uertant. at cū qd sit ipsuz postliminiū querit: pōt ex
ipsi noīs interpretatiōe cognosci. Postliminio. n. re-
dit: q̄sqꝫ captus ab hostibus ad patriā remeauerit.
Nāqꝫ dū captiuitatē hostiū patit: ius ciuis amittit.
oīa vero iura recipit: si postliminio reuertat. Ergo ex
notatiōe noīs ita ius postliminij clarescere pōt v̄ qz
p̄ semp id significat qd recto reliq̄t. postliminij voca-
bulo qdā reuersio significat. vt serui. pbat: q̄ ex ad-
uerbio post viz noīs interpretat. reliquā vocabuli ptē
p̄tractionē solā eē p̄firmat. nā in eo qd ē postliminiū
ex eo qd post ē dem. interpretatiōe noīs sumit. limini-
uz vō supuacuo putat eē p̄ductū. ad hoz noīum for-
mā meditullij pōit. P̄ria. n. ps mediū significat tul-
liū vō nihil. 7 legitimū 7 editimū. In vtriusqꝫ. n. lex
ibi. edes ibi aliqd itimū vero nihil oīno designat. id
vero nomē qd est postliminiū Sceuola. p. fili. ex ad-
uerbio post 7 limine putat eē p̄positū. nā qz ad idē li-
men qd post reliq̄t reuertit is q̄ postliminio redit. id
circo ex vtriusqꝫ significatiōibꝫ arbitrat nomē eē cō-
iunctū. Quecūqꝫ. n. a nobis abalienata ad hostē pue-
niunt: cū a nōo limine exierint: si post ad idē limen re-
uertant: postliminio redeunt. qm̄ ēt mancinī cā des-
fendi pōt: quez cū populus romanus ob sedus male-
ictū dedit: hostes eū suscipere noluer: qui cū re-
uersus eēt: postliminio redisse videbat: idcirco: qz si
eū hostes recepissent deditū a ciuibꝫ: ēt si quoquo-
mō ab hostibꝫ effugisset: nō videre postliminio re-
gressus: q̄ iudicio ciuiuz oī libertatis iure fuisset eru-
t. sꝫ qm̄ nec deditio: nec datio: nec donatio p̄ter acce-
ptionē v̄ posse p̄sistere. idcirco q̄ susceptus nō sit: ne
dedit qdē intelligi posset. recte ergo mācinus q̄ nō
dedit in hostiū si ea vti mallēt puenerat ptatem: is
cū patriā remeauit: iure postliminio redisse defessus ē

Sequit is locus. q̄ constat ex is rebus. q̄ quodā
modo affecte sunt ad id de quo ambigitur. quem
mō dixi in plures partes distributū Cuius est pri-
mus locus ex cōiugatione. quā σ υ τ υ τ i d p̄ vocant.
finitimas notatiōi. de qua modo dictum est. vt si
aquā pluuiā eam mō intelligeremus. quā in imbrī
collectā videremus. veniret mutius. qui qz coniu-
gata verba essent pluuiā. 7 pluendo. diceret omnē
aquam oportere arceri. que pluendo creuisset.

Cuz locū q̄ in ipsis de qbus querit inhereret: i quat-
tuor d̄rias supra distribuit a toto: ab enumeratione
partiuꝫ. a nota. ab affectis: qm̄ diligēter de superioribꝫ
tribꝫ pauloante tractauit: nūc quartū locū. i. affecta
p̄sequit. 7 qm̄ locus ab affectis in plurimas d̄rias sol-
uebat: quaz prima a iugatis p̄posita est: primū loq-
tur de coniugatis: q̄ multū a notatione nō differunt
Nāz qz notatio ex vi noīs trahit. itemqꝫ cōiugatio si
militudine vocabuli continet: aliqd inter se veluti cō-
finiuz tenet. sed hoc interest: qz notatio expositiōe nō

In Topica Cicero. Commentarioꝝ li. iiii.

minis: cōiugatio similitudine vocabuli ac deriuatio ne pficitur. 7 qm̄ facilis 7 intellectu 7 tractatu locus est: tantū ponere sufficit exemplū qđ huiusmodi est aqua pluuia est. q̄ pluendo colligit 7 crescit. Pluendo vero atq; pluuia cōiugata sunt. in vno. n. eodēq; vocabulo diuersus noīum terminus dñiam facit. itē ius est aquā pluuia arceri. i. vt si in alicui⁹ agro pluuia aq̄ colligat: 7 in alteri⁹ agrū defluat: eaq; vicini frugib⁹ nocitura 7 crescat: arceat eā suis finibus ille q̄ id sua putat interesse ne defluat. Si flui⁹ igit pluuia creuerit: q̄ritur an debeat arceri. rñdet inqt mutius. qm̄ aq̄ pluuia a pluēdo dicta sit. ēt fluiū quoq; q̄ pluēdo creuerit: aquā eē pluuia atq; arceri debere

Cum aut a genere duces argumentū nō erit necesse id vsq; a capite arcescere. Sepe ēt citra licet dūmodo superius sit: qđ sumit. quā id ad qđ sumitur. vt aqua pluuia vltimo genere ea est. q̄ de celo veniens creicit imbr̄i. sed proprio loco in quo q̄ si ius arcedi continet. genus est aqua pluuia nocēs eius generis forme loci vicio. 7 manu nocēs quaz altera iubetur ab arbitro coerceri. altera nō iubet.

Talis genēz spērumq; intelligit esse nā: vt cū colligunt: vel ēt diuidunt ab indiuidnis per spēz 7 genera vsq; ad maxima genera possit ascēdi. Itēq; a maximis generibus p̄ infra posita genera ac spēz vsq; ad indiuidua valeat esse descensus. Id vō vno clarū fiet exemplo. Cicero q̄ppe indiuiduū est. huius spēz bō. huius genus aīal. huius supius genus est corpus aīatum: 7 si lōgius ascendas. corpus alterius genus inuenies. si prolirius egrediare: substātia vltimi loco generis occurrit. Lū igitur multa sint genera: si cuiuslibet speciei gen⁹ assignandū sit: nō necesse erit inquit maxima 7 principalia genera semp exgrere. verū eoz quoq; aliqd q̄ in medio locata sunt oportebit adhibere. Illa tñ rōne seruata: vt semper genus superius sit eo ad qđ predicat vt genus. Extrema q̄ppe inscitia est: si dū genus semp nā spēbus propriis supponat: loco generis id qđ est inferius collocef. Quo circa viciōsum est: si quis corporis genus dicat eē corpus aīatum. quo fit: vt si ad spēm aptandū est genus eoz: que superiora sint: aliquid aptemus. 7 non erit necesse vltimū semp genus adhibere: vt si hōi gen⁹ proprius preponere velimus: nō necesse est vt substātia preponamus. sed vel corpus vel corpus aīatum: vel qđ maxime fieri opz aīal. Illa. n. semper genera sumenda sunt: q̄cunq; proxima formis adherēt: eaq; in diffinitione maxime requirunt. sed in argumentationibus nihil differt: vtruz proximū eligas an superius genus. Illam qm̄ ex continēti sit argumentatio: plus cōtinet id: qđ est supius genus. quocirca si de hōie aliqd ambigitur: 7 a genere argumētandi sumitur locus: quicqd de aīali dicetur id ēt de hōie predicabit. Quo fit: vt si quid ēt de aīato corpore predicet idem de hōie dici possit. vt igit argumentationes ex proximis generibus fiunt: ita ēt ex vltim⁹ constitutis sed in his oībus illud est qđ maxime 7 considerandū vñ ne id qđ est inferius superiori proponat vt genus. Et snia quidē talis est. qđ vero ad exemplū attinet declarabit hoc mō. sit aqua pluuia: ea q̄ deiecto de celo imbr̄i colligit. huius spēz duplex est. alia. n. aq̄ pluuia nocens est: alia nō nocēs. Illocētis quoq; duplex spēz est: alia manu: alia vicio. S; aqua pluuia manu nocens est: q̄ ita loco aliquo excipit: vt inde pro-

fluens vicino noceat: si locus is nō sit nāliter talis: sed manu hōis excipiēde aq̄ fuerit appatus. vicio vō quotiens nāliter ita sese locus h; vt excipe aquā possit: 7 nocere vicino. Si eius igit aque: quā quis arceri velit: ne sibi noceat ac vicino: gen⁹ velit exquirere nō necesse ē ab vltimo vsq; genere deducere: vt dicat aq̄ eius: quā quis velit arceri: genus eē aquā pluuia sed pōt id qđ ingrit genus: paulo inferius inuenire: vt hui⁹ aq̄ quā arceri desiderat: id gen⁹ eē dicat: qđ est aq̄ pluuia nocens. qđ si genus proximū q̄rat: illō poterit adhibere: qđ est aqua pluuia manu nocens. hoc. n. arceri q; cogit: qđ manu fit notū. qđ vero loci forma vel vicio incōmoditatis aliqd appoztat: arceri non cogit. q̄ at dixim⁹ eius aq̄: quā arceri oporteat: genus eē aquā pluuia manu nocentē. Ita intelligendū est. si aq̄: q̄ arceri d; plurima sub se habeat indiuidua 7 similia. tūc demū. n. eius aq̄ q̄ arceri d; aqua pluuia manu nocēs gen⁹ eē poterit. q̄ si aqua q̄ arceri d; in nulla indiuidua deducat ipsa ē indiuidua: nec eius gen⁹ est aq̄ pluuia nocēs manu: s; spēz. qđ si cui paululū videt obscurius. hic si eos cōmentarios: quos de genere: spē differentia proprio atq; accidenti cōposuimus libris quinq; digestos inspexerit nihil horū poterit incurrerere: quo caliget.

Commode etiam tractatur hęc argumētatio: q̄ ex genere sumitur. cum ex toto partes persequere hoc modo. Si dolus malus est cum aliud agitur: aliud simulat: enumerare licet qbus id modis fiat. Deinde in eorum aliquem id quod arguas dolo malo factum includere. Quod genus argumenti in primis firmum videri solet.

Dictū est quemadmodū genus ad speciem debeat aptari. atq; in eo prescriptū est: vt nisi id qđ est superius adhiberi nō debeat. Nunc illud adiungit: quē admodū ei⁹ loci q̄ a genere d;: argumētationib⁹ cōmodior vñs eē possit. quotiēscūq; .n. de re aliqua dubitatur: si facta generis alicuius diuisione sub aliqua eius generis pte id de quo ambigit potuerimus icludere: tunc a genere tractū esse argumentū videt hoc mō. Sit dolus malus: qm̄ aliud agitur: aliud simulatur. Hui⁹ ergo si spēz diuidant: 7 id qđ factū arguimus alicui eaz speciez q̄ a dolo malo deducte sunt: potuerimus adiungere: quicqd de dolo malo existimabit. id ēt de ea re: quam arguimus: necesse est iudicari: 7 factū esse argumentū a genere. Illā de quo q̄ritur spēz est: 7 id a quo sumit argumentū gen⁹ est. .i. si ita contigit dolus malus: locus vō hic ab eo qui est a partiu enumeratione diuersus est. nec si enumeramus partes. .i. formas aut species. Idcirco nō a genere: sed ab enumeratione partiu ducitur argumentū. Quotiens. n. ipsa partiu enumeratione vrimur ad argumentationē tunc ab eadē partitione argumentū tractū eē dicimus. vt hoc mō. si fundamenta et parietes 7 tectū h;: 7 habitationi est destinatus locus: domus est: ipsa igit partitione vtentes: domum eē pbauim⁹. Quotiens vō sub genere aliqd collocandū est: diuisiq; ptribus alicui eoz: que a genere deducuntur id de quo q̄ritur aggregamus vt hoc mō. Si ciceronem animal esse monstremus: dicemus ita. Qđ aīal aut rationale est: aut irrationale: sed Cicero rōnalis est. aīal igitur est. nō partitione vrimur principaliter ad argumentū 7 stituendū: s; idcirco gen⁹ diuisimus: vt in vnāquamlibet diuisionem: id quod mitebamur

nitebamur ostendere posset includi. i. ut id de quo dubitatur in assumpti continentia generis redigeretur: atque de eo per generis nomen fides fieret. Sic ergo a genere facta argumentatio iure dicitur: amplius partium enumeratio totius efficere substantiam solet: siue illud esse sit ut genus siue partium coniunctio copuletur: ut totum: at vero hec diuisio generis in cuius parte quilibet illa res de qua contenditur includenda est: non id efficit: ut totius substantia constituat: sed ut illud: quod approbare quimus intra genus locetur. Que argumentationis modum in primis. *M. L.* validum esse confirmat. Illa. n. regula satis vera est: ac necessaria: que de genere predicantur: eadem de specie modis omnibus predicari. Illud vero queri perutile est: cum aliquid de particularibus rebus probatur: ex superposita proxima specie: ut si socratem rationalem esse probamus: quoniam sit homo: cum sit homo rationalis: utrum ex genere an ex forma argumentum ductum esse arbitremur. Nam si dicamus ex genere: vltima species genus non est. si ex specie superpositum genus semper species probare desiderat. Socrates vero cui si dem prestat homo: quoniam rationalis est. genus hominis non est. sed dicendum est. quoniam veluti a genere tractum videbitur argumentum. Nam ex genere quasi ex continenti atque ampliore: et de substantia predicato fides ducitur: quam socratem ad sua individua speciem nemo dubitat obtinere. Nam et continet ea: et de eorum substantia predicatur.

Similitudo sequitur. que late patet. sed oratoribus et philosophis magis quam vobis. Et si enim omnes loci sunt omnium disputationum ad argumenta suppeditanda. tamen alijs disputationibus habundantius occurrunt. alijs angustius. Itaque genera tibi nota sunt. vbi autem his utare. questiones ipse te ad monebunt. sunt. n. similitudines. que ex pluribus collationibus pueniunt quo volunt hoc modo. Si tutor fidem prestare debet. Si socius. si cui mandaueris. si qui fiduciam acceperit. debet etiam procurator. hec ex pluribus perueniens. quo vult appellatur inductio. quam greci paralogem noiant. quam plurimum est usus in sermonibus Socrates. Alterum similitudinis genus collatione sumitur. Eum una res vni. par pari comparatur hoc modo. quem admodum si in vrbe de finibus controuersia est. quare magis agrorum videtur esse. quam vrbis. finibus regendis adigere arbitrum non possis. Sic si aqua pluuia in vrbe nocet. quoniam res tota magis agrorum est. aque pluuie arcende adigere arbitrum non possis. ex eodem similitudinis loco etiam exempla sumuntur. ut crassus in causa curiana exemplis plurimis usus est aiens de eo. Qui testamento sic heredem instituit. ut si filius natus esset in decem mensibus. isque mortuus priusquam in suam tutelam venisset secundus heres hereditatem obtinisset. Que commemoratio exemplorum valuit. eaque vos in respondendo vti multum soletis. Ficta. n. exempla similitudinis habent vix sed ea oratoria magis sunt quam vestra. quamquam vti eis etiam vos soletis. Sed hoc modo. finge mancipio aliquem dedisse id quod mancipio dari non potest. Nam ideo id eius factum est. qui accipit. aut nisi is qui mancipio dedit. ob eam rem se vlla re obligauit. In hoc gene-

re oratoribus et philosophis concessum est. ut muta etiam loquantur. ut mortui ab inferis excitentur. ut aliquid. quod fieri nullo modo possit. augende rei gratia dicatur. aut minuende. que ut periphrasim dicitur et multa alia mirabilia. sed latior est campus ulorum. eisdem tamen ex locis ut antedixi. et in maximis et in minimis questionibus ducuntur argumenta. **D**e similitudinis loco plane atque expedite differunt omnem aperuit intellectum: similitudinum diuidens formas: prescriptisq; apertissime: quibus magis ex similitudine argumenta contingerent. i. philosophis: atque oratoribus. et enim similitudo persuasionibus videtur aptissima. Nam quod in vnam vel plures extra eam de qua queritur causam cadere solet: facile credi potest in ea quoque de qua ambigitur conuenire. Idcirco ex similitudine tracte argumentationes magni oratoribus usum prestant: philosophis quoque quoniam non in omnibus questionibus demonstratione vtuntur: sed aliquotiens vniuersalia colligunt: quo id facilius persuadeant: quod nituntur ostendere. inde similitudo rerum sepe est conquirenda. atque idcirco locus a similitudine oratoribus maxime philosophisque conducit: non tamen solus. *O. S. n.* loci ceteri sunt cuiusque materie: sed in alijs vberius incidunt: in alijs angustius inueniunt. Quo circa cognitio atque ante perceptis locis questiones ipse: que tractabuntur: quibus vti debeat: solertem animum poterunt admonere. Omnis vero similitudo duplex est. aut. n. ex pluribus rebus similitudo colligitur: et inductio nuncupatur. quod greci paralogem noiant aut singule res per similitudinem comparantur. ac prior quidem huiusmodi est. si tutor fidem prestare debet. si socius: si cui mandaueris: si qui fiduciam acceperit: debet et procurator. nam cum in talibus rebus fides prestari debeat: vnaque similitudo sit in fide prestanda: tam in tutore quam socio: atque ei cui mandatum sit: eique qui fiduciam accepit: debet eadem similitudo procuratori etiam conuenire. fiduciam vero accepit: cuiusque res aliqua mancipatur. ut eam mancipanti remanipet: velut si quis tempus dubium timens amico potentiori fundum mancipet: ut ei cum tempus quo suspectum est preterierit: reddat. hec mancipatio fiduciaria nominatur. idcirco quo restituendi fides interponitur. hac similitudinis collectione plurimum Socrates esse usus dicitur: ut in Platone aliorumque eius sectatorum voluminibus inuenitur. Quotiens vero vna res vni rei per similitudinem comparatur. hoc modo colligitur argumentum. regendorum finium arbitri esse dicuntur: qui finalia litigia discernunt. ut si fuerit de finibus orta contentio: eorum dirimatur arbitrio. sed fines in agrorum tantum limitibus esse dicuntur. arbitri autem finium regendorum in ciuitate esse non possunt. Item in arceri aquam in agris tantum dici solet vbi si ex aliquo loco aqua pluuia colligatur: et defluens in campos vicini pascua frugesue corrumpat: arbitri arcende aque a magistratibus statuebantur. queritur ergo an in vrbe arcende aqua arbitrum possimus adigere. et argumentum capitur ex similitudine: si regendorum finium: quia solius agris sunt: in vrbe arbitrum adigere non possis. ne aque quidem arcende: quia solorum esse vbi agrorum: in vrbe arbitrum possis adigere. hic igitur vna res vni rei similitudine coniuncta est. ex eodem etiam similitudinis loco illa sumi proponit. que vocantur exempla. veluti Crassus in causa curiana: que fuit huiusmodi quibus

In Topica Cicero. Commentariorum li. iiii.

dam pregnantem uxorem relinquens scripsit heredes posthumum: eius alium substituit secundum quod Lurius vocabatur ea conditione ut si posthumus: qui intra menses decem proximos nasceretur: ante moreretur quam in suam tutelam peruenisset. id est ante obiret diem quam testamentum iure facere posset: secundus heres succederet. quod si ad id tempus peruenisset: quo iam firmo iudicio in suam tutelam receptus iure civili instituto posset herede defungi: secundus heres. id est Lurius non succederet. que vocatur substitutio pupillaris. quesitum est an valeret ita instituta ratio. Crassus igitur plurima protulit exempla: quibus ita institutus heres obtinisset hereditatem: que exemplorum commemoratio iudices mouit. dicit et ipsos quoque iurisconsultos uti sepius exemplis: veluti cum fingitur propositio vel causa: ut casus de quo agitur per similitudinem intelligatur hoc modo si quis. n. iurisperitus adiciat id: quod non iure contractum est: nullius esse momenti. adhibeatque exemplum tale. velut si quis rem non mancipi mancipauerit: num idcirco aut rem alienauit: aut se reo facto potuit obligasse: minime. Quod. n. non iure contractum est: nil retinet firmitatis. et alia huiusmodi apud iurisperitos inueniuntur: in quibus oratores maxime valent. quibus est intantum fingere licet: ut eorum oratione et mortui sepe ab inferis excitentur. quod Tullius in ea facit oratione qua Celiu defendit. sed latius inquit est illorum capus id est oratorum: quibus spaciari ac deuagari licet. nec idcirco minus ceteris quoque facultatibus similitudines profunt: quoniam eadem argumenta maximis minimisque causis conueniunt. quo fit ut loci quoque argumentorum diuersarum artium questionibus accommodentur.

Sequitur similitudinem differentia: res maxime contraria superiori: sed est eiusdem facultatis dissimile et simile inuenire. et generis hec sunt. non quemadmodum quod mulieri debeas: recte ipsi mulieri sine tutore auctore soluas: ita quod pupillo aut pupille debeas: recte possis eodem modo soluere.

Eiisdem facultatis est similitudines differentiasque cognoscere. qui. n. scit: quid sit idem nosse poterit: quod sit diuersum. Omnis vero similitudo idem aliqd esse constituit: quod. n. idem est secundum qualitatem: id simile esse necesse est. Omnis quippe res: aut substantia eadem sunt aut qualitate: aut ceteris predicamentis. quod si ita est: et animus intelligere hoc idem in pluribus predicamentis potest. sed cum hoc ipsum idem in predicamentis notat: eodem modo in eiusdem predicamentis: quod diuersum est intuetur. sed simile idem est. differentia vero diuersum. Idem igitur anulus eademque intelligentia similitudinem differentiasque cognoscit. Differentiarum vero multe sunt species. alie quippe sunt substantiales: ut homini rationale. alie non substantiales sed inseparabiles: ut nigrum ethiopi: atque coquo. alie vero mobiles neque constantes: ut sedere stare: et huiusmodi cetera quibus et ab aliis hominibus et a nobis sepe distamus. Item differentie alie aliquo modo sunt generum diuisibiles. aliquo modo vero specierum constitutiuę. sed si a constitutiuis argumentum ducatur velut a genere ducitur. nam sicut genus continet speciem: ita differentie continent species. sane si differentie constitutiuę ut genera intelligentur: fides ab his ad ea aptabitur: que constituunt. hec. n. talium differentiarum veluti quedam forme sunt. sin vero sint diuisibiles siquidem ad ea probanda: que diuidunt: earum du-

citur fides: a forma argumentum fieri videtur: nam tales differentie eorum que diuidunt forme quedam sunt quod si ad ea probanda referuntur: que in contrariam partem genus diuidunt tunc proprie a differentia fieri argumentum videtur: quod contrarie veluti differentie comparantur. Quod vero ad exemplum attinet Tullii huiusmodi est. Mulieres antiquitus perpetua tutela tenebantur. pupilli item sub tutoribus agunt sed mulieribus si quid debitum fuisset: sine tutoris auctoritate poterat solui. pupillis vero minime. ergo si queratur: an id quod debeatur pupillo cuilibet. renouente tutore possit exolui. a differentia sumitur argumentum sic. Non sicut mulieri sine tutoris auctoritate debitum possis exoluere: eodem modo nisi auctoritas tutoris accesserit pupillo soluere: quod debeas possis. ille. n. perpetua tutela est prouecta iam etate continetur illorum tutela certus annorum numerus terminum facit. atque idcirco solui pupillo sine auctoritate non poterit. Differt enim persona mulierum a persona pupillorum: vel in eo quod pupilli non perpetua reguntur tutela. mulieres vero perpetua vel quod pupillus nullum sine etiam ministrande utilitatis iudicium habere potest. cum sit aliquis mulieribus et non firmus in explicanda familiaris rei utilitate delectus.

Deinceps locus est qui a contrario dicitur. Contrariorum autem genera sunt plura: vnus eorum que in eodem genere plurimum differunt: ut sapientia stulticia. eodem autem genere dicuntur: quibus propositis occurrunt tanquam e regione quadam contraria: ut celeritati tarditas non debilitas ex quibus contrariis argumenta talia existunt. Si stulticiam fugiimus: sapientiam sequamur: et bonitatem: si maliciam hec que ex eodem genere contraria sunt: appellantur aduersa. sunt alia contraria: que priuantia licet appellemus latine: grece appellantur. *στέρητικα*. Prepositio enim in priuat verbis ea vi quae haberet. si in prepositum non fuisset. ut dignitas indignitas humanitas inhumanitas. et cetera generis eiusdem. quorum tractatio est eadem. quam superiorum. quam aduersa dixi. Nam alia quoque sunt contrariorum genera. velut ea que cuius aliquo conferuntur. ut duplex. simplicium. multa. pauca. longum. breue. maius. minus. Sunt etiam alia valde contraria. que appellantur negantia. ea *ἀπὸ φανερὰ* *τῆς ἀρετῆς*. grece contraria aientibus. ut si hoc est. illud non est. Quid enim opus exemplo est? tantum intelligat in argumento querendo contrariis omnibus contraria non conuenire.

Diuiso differentie loco nunc de contrariis tractat. atque uti res ordo clarius colliquescat: pauca mihi ex Aristotele sumenda sunt. quod ille vir omnium longe doctissimus de hac diuisione tractauit. quaeque. *Μ*. Tullius re quidem Aristoteli fere consentit: sed ab eo nomium interpretatione diuersus est. Nam que Aristoteles opposita. id est *ἀπὸ τῆς ἀρετῆς*. vocat: ea Tullius contraria nominat: sed hec paulo posterius: nunc Aristotelis diuisio consideretur. Oppositorum igitur secundum Aristotelem alia sunt tria. alia priuatio et habitus. alia relatiua. alia contradictoria. Contraria quidem: ut album: atque nigrum habitus vero et priuatio: ut visus et cecitas. dignitas et indignitas. Relatiua vero ut pater filius. diuersus. Contradictoria est dies. non est dies. horum omnium tales inter se differentie considerantur. Nam que

contraria

contraria sunt. partim mediate sunt. partim vero medio
 carēt mediata sunt. ut album nigrum. est enim horū
 cuiuslibet medius alius color: ut rubeus vel pallidus. et
 horū contrariorum non necesse est alterum semper in eē
 corporibus. Neque enim omne corpus aut album: aut ni-
 grum est. sed aliquoties in horū medietate est consti-
 tutū: ut sit rubrum vel pallidum. immediata vero tria
 sunt: quorum nihil medium poterit inueniri: ut grauitas
 et leuitas. horū enim nihil est medium. Nam que les-
 nia sunt: sursum feruntur. que graua deorsum. Quod
 autem sit corpus: quod neque sursum: neque deorsum fe-
 rat: nihil poterit inueniri. Sed immediata contraria
 talia sunt: ut alterū eorum cui potest accidere: semper in-
 bereat. ut in proposito superius exemplo. Necesse ē
 enim omne corpus vel leue esse vel graue: quia leuitas
 et grauitas medium non habēt. quia preterea inesse cor-
 poribus possit. At ea que in priuatione et habitu sunt
 ut cecitas et visus: distant quidem ab his contrariis:
 que claudunt aliquā medietatē: quia ipsa medietatē non
 habēt. ab his vero contrariis differunt: que sunt imme-
 diata. quoniam horū contrariorum alterū semper subiecto in-
 esse necesse ē: ut corpori grauitatē vel leuitatē: priua-
 tionem vero et habitum non semper: ut cum sit habitus
 quidem visus: priuatio autem cecitas. non omne quod
 videri potest: aut videt aut cecum est. infans quippe
 nondum editus neque videt: quia nondum processit in lu-
 cem: neque cecus est: quia nondum habuit visum: quē po-
 tuisset amittere. idem de catulis dici potest: qui statim na-
 ti nequeunt intueri. nam tunc eos nec cecos dicere pos-
 sumus nec vidētes. Et postremo contraria semper in
 suis qualitatibus considerant. priuationes autem non quod
 ipse sint aliquid. sed ex habitus absentia colliguntur. ne-
 que enim cecitas est aliquid: sed a visus intelligit ab-
 scesse. tam vero priuatio quā trietas differt a relationis
 oppositōe eo quod neque tria neque priuatoria similes esse
 possunt. idem enim vno eodemque tempe. vno eodemque
 in loco album nigrumque: vel videns cecumque esse non po-
 terit. sed relatiua a se nequeunt separari. neque enim potest esse
 filius sine patre. nec seruus si dominus non sit. amplius con-
 traria ad se et priuatoria non referuntur. Nemo enim
 dicit album nigri vel nigri albi: vel cecitatē visus vel
 visū cecitatis. quia vero in relatiōe sunt posita in ipsa relatio-
 nis predicatione consistunt ut duplū dimidiū. dominus seruus
 et cetera ad hunc modum tam vero tria quā et relationes
 differunt a contradictionibus quia contradictiones qui-
 dem semper in oratione consistunt: et in altera eorum parte ve-
 ritas. in altera falsitas inueniunt. contraria vero et priua-
 toria et relationes in simplicibus partibus orationis et in
 his neque veritas neque falsitas inest. nam cum dico album:
 nigrum. cecitas. visus. dominus. seruus simplices orationis par-
 tes sunt: neque verum neque mendacium continēt. in
 simplicibus enim partibus orationis veritas vel falsitas
 nulla est. cum autē dico dies est. dies non est. utreque pro-
 positiones. vna in affirmatione altera in negatiōe po-
 sita: orationes sunt. sed. M. Tullius non tam propriis no-
 minibus quam notioribus vtitur. ait enim contrariorum
 alia esse que aduersa vocentur: alia que priuantia: alia
 que in comparatione sint. alia que aientia et negatiua
 nuncupantur: sed que contraria nominat. opposita ve-
 rius dicerentur: que aduersa dicuntur. contrariorum me-
 lius susciperent nomen. que in collatione noīat. ea re-
 latiua vel ad aliquid certum vocarentur. sed vtraque noīat
 ut voluit: dum res ipse certa proprietatis sue ratione signen-
 tur. nos vero in ceteris quos edidimus libris eo nūcu-
 pauimus modo: quo superius in Aristotelis dictum est

diuisione secundum M. T. igitur contrariorum alia sunt aduersa:
 sa: ut sapientia stulticia. alia priuantia ut dignitas et
 indignitas alia vero que cum aliquo conferunt. ut duplū
 simplū. alia vero que appellantur negatiua econtrario autē
 tibus constituta. ut si hoc est: illud non est. aduersa igitur
 sunt: que sub vno genere posita plurimum differunt.
 ut album nigrumque a se plurimum distant sub
 vno genere posita sub colore. Itē celeritati tarditas
 aduersa ē positis vtrisque sub motu. neque enim celeritati
 debilitas opponenda est: quia debilitati firma validudo
 tria est: quod in diuisione omisit Cicero: sed docuit
 exemplo. illa quoque dicuntur aduersa: quia in diuersis ge-
 neribus sita plurimum a se discrepare intelliguntur. ut
 sapientia stulticie. Illa enim sub genere boni est: hec vero
 sub mali. quibus huiusmodi exemplum priuationem potius
 spectare videat: nam stulticia priuatio sapientie est: nec
 quicquam est aliud stulticia nisi sapientie: et rationis absentia. sed
 quia sunt: quia priuantia Cicero appellet: posterioris demon-
 strabo. Et his hoc inō argumenta sument. Si stulti-
 ciam fugimus: sapientiam sequamur. si bonitatem appe-
 timus: maliciam fugiamus quibus malicia quoque secū-
 dum eundem modum qui superius dictus est: priuationi
 bus possit adiungi. Priuantia vero secundum Liceronē sunt:
 que grece. ὀτρητικά. appellantur: que habent eam
 partem orationis prepositam: que cum fuerit adiecta. sepe fere ali-
 quid demit. ea in preposito. hec enim syllaba cui fuerit
 apposita demit fere aliqd ex ea vi: quā eēt res quilibet
 habitura: si in syllabam prepositam non haberet. ut hūani-
 tati inhūanitas. namque preposita in id de quo dicitur hūa-
 nitate priuauit. ut dignitas et indignitas. et tullius quo-
 dem ea tantum priuantia eēt confirmat: in quibuscūque syl-
 laba ista preponit. priuantiam quippe nam secundum tullium huius-
 syllabe commemoratiōe finit. a peripateticis vero accipi-
 mus priuatiōes tū cum simplicibus noībus. tū cum pri-
 uatorum syllabis efferi. simplicibus noībus: ut cecitas
 Lum priuantibus vero syllabis. ut indignitas. inhūani-
 tas. quocirca secundum M. T. cecitas non erit priuatio visus:
 sed ei aduersum atque ideo forsitan stulticia in-
 ter aduersa numerauit. quoniam non habet in syllabā ex qua
 priuatiōes arbitrat existere. Ex quibus eodem modo ut in
 superius positis aduersis argumenta ducuntur. Inhūani-
 nitatem auersemur. si hūanitas consecranda est. Illa
 vero tria ut ait tullius: que cum aliquo conferunt: talia
 sunt ut duplū simplū. Id tantum ē tanquam si diceret
 duplū dimidiū. simplū. n. dupli dimidiū est. et pater fi-
 lii. ea que sunt sepe reciprocata. aliquoties quidem septimo
 casu: aliquoties vero sexto. nam filius patris ē filius et pater filii
 hec secundum grammaticum quersio est. et duplū simplū duplū ē.
 hec secundum septimum casum sunt etiā que accusatiuo: ut
 pauca ad multa: et magnū ad parū. Itē negatiua sunt
 quia in affirmationibus et negationibus posita sunt. ut si
 hoc est: illud non est. veluti si dies est nox non est: atque
 hanc oppositionē Cicero dicit valde eēt triam. Ex quibus
 oībus secundum supius dictū modum argumentorum facul-
 tas est: nam ex relatiuis triis ita sumimus argumentū.
 si pater est fieri non potest quin ei filius sit. Ex negan-
 tibus autem que. ἀποφατικά. (ut ait) greci vocāt.
 ita si sol supra terrā fuit: nox esse non potuit: hec enim
 affirmatio illā perimit negationē. cur vero hec negati-
 ua eēt constituerit mirandū est. Nam que negatiua sunt:
 aientibus opponuntur et simul esse non possunt. ut diem
 esse ac diem non esse. hoc vero est consequens cum ita
 dicatur. si hoc est: illud non est. ut si dies est: nox non
 est. atque affirmationē negationemque valde tullius
 dicit esse contrariā. sed in hac consequētia nequeunt eēt

In topica ciceronis commentarioꝝ lib. iiii.

contraria. Nam quod est consequens contrarium non est.
Ab adiunctis autem posui equidem exemplum.
 Pauloante multa adiungi: que suscipienda essent:
 si statuissem⁹ ex edicto scdm eas tabulas possessio-
 ne dari quas is instituisset. cui testi factio nulla eet.
 Sed locus is magis ad coniecturales causas: que
 versantur in iudiciis valet. Cū querit quid aut sit:
 aut euenerit: aut futurū sit: aut qd omnio fieri pos-
 sit. Ac loci quidem ipsius forma talis est. Admo-
 net autem hic locus: vt querat: quid ante re. quid
 cū re. qd post rem euenerit. nihil hoc ad ius. Ad
 Ciceronem inquit **G**allus noster: siquis. ad eū
 quid tale retulerat: vt de facto q̄reretur. tu tñ patia
 re nullum a me artis institute locus: preteriri: ne si
 nihil nisi quod ad te ptineat scribendum putaris:
 nimium te amare videar. Est enim magna ex par-
 te locus: hic oratorius: non modo non iuriconsul-
 torius: sed ne philosophoꝝ quidē. Ante rem enī. q̄
 runtur: que talia sunt apparatus: colloquia: locus:
 constitutum conuiuium. cum re autē pedū crepit⁹
 strepitus hominum: corporū vmbre: z siquid eius-
 modi est. At post rez: pallor: rubor: titubatio: z si q̄
 alia signa cōturbationis z conscientie. Preterea
 restinctus ignis: gladius cruentus. ceteraq; que
 suspicionem facti possunt mouere.

Quid sit ad adiunctis locus breui superi⁹ mōstrauit
 exēplo: eo scz quo dixit. si scdm mulieris nunq; capi-
 te diminute tabulas possessio bonoꝝ dare: z sequēs
 esse: vt scdm quoq; puerorū z seruoꝝ possessio pmit-
 tere. sed nunc formam ipsā z quasi subm loci mon-
 strare proponit: que est hūdi ab adiunctis enim loc⁹
 est. cuz ex eo qd proponit aliquid aliud vel eē vel fuis-
 se: vel futurū eē argumētatione colligit. vt in eo ipō
 qd duduz posuit exēplo. approbat enī non debere se-
 cundū mulieris nunq; capite diminute tabulas bono-
 rum possessionem dari. qz si id fuerit. positū: id futuz
 est: vt secūdū puerorum quoq; ac seruoꝝ tabulas bo-
 noꝝ possessio pmittat. Talia vō sūt que dicunt adiu-
 cta: vt circa rem fere que querunt: iueniant neq; tñ
 necesse sit ei semp adherere. z forma quidem hui⁹ lo-
 ci talis est: vt hanc quoq; diffinitionē possit admittere.
 ab adiunctis locus est cū ex aliqb⁹: q̄ sūt proxima
 eis: de qbus querit rebus: id qd q̄rit vel fuisse: vel eē
 vel futurū esse monstrat: qui locus est cōiecturalib⁹
 causis maxime necessari⁹. Cū enim de facto queritur
 tū si id factū est qd dubitat: qd vel fuerit vel sit vel
 futuz sit: cōsiderari solet: multa enī sūt que vnicuiq;
 adiuncta rei varioꝝ euentu tēpoꝝ colligunt. iccirco:
 n. quid ante rem: quid cū re: quid post rem euenerit:
 in cōiecturalibus causis inquiri: que ab oratoribus
 tractant solis: neq; iuriconsult⁹ in hūdi negociis cū
 rethorica facultate vlla cōmunio est. iuris enī pitus
 de facti qualitate: non ēt de ipsius facti veritate rñ-
 det: iccirco quotiens ad gallū peritū iuris facti qd de-
 ferebat: nihil ad nos inquit: z ad Ciceronē poti⁹
 consulentes. i. ad rethorem remittebat: In quo tull⁹
 facete ad trebatū iocū miscuit dicēs. q̄z q̄z loc⁹ hic
 ab adiunctis cōiecturalib⁹ causis maxime est utilis
 nihil consultorū iuris prudentiaz iuuat. patere me tñ
 inquit nullā suscepti opis partē preterire. ne si in hoc
 libro nihil preter tue artis exempla conscripsero: tue

tantum gratie videat addictus ab adiunctis vō loc⁹
 qui non mō iuriscōsultis: s; ne philosophis quidē pre-
 ter oratores non patet: triū sepe tempoꝝ rōne tractā-
 dus est. Illā de facto si querit: quid vel ante id vel cū
 eo vel post fuerit necesse est vestigari. ante re quidē
 hoc mō apparatus. verisimile est enī effecisse aliqū
 qd ante efficiendum pauit colloquia. fieri enī potuit
 vt amauerit: qui sepe fuerit collocutus. Locus velut
 cum ad aliquid faciendum oportunos locus eligitur.
 Constitutū conuiuium velut si qs constituto ante cō-
 uiuium in eo fecisse aliquid arguatur: capiatur qz conie-
 ctura facti ex eo ipō qd sit conuiuiū constitutū: atq;
 boꝝ omnū ante rem de qua queritur exempla sunt.
 Cum re vō hoc mō. Pedū crepitus: velut si esse in
 quempia locum aliquis accusetur: pedum crepitu de-
 prehenus esse pbabit: vel si fuisse adulter in cubicu-
 lo ex vmbra corporis designet. hec cum ipsis de qui-
 bus queritur inspecta eisdē tñ intelliguntur adiuncta
 Postremo vō si quas cōscientie maculas: pallor: ru-
 bor: titubatioq; prodiderit: restinctus ignis. velut si
 clam factum aliquid extincto igni velimus ostendere
 vt tutius noticiā submouētibus tenebris cōmittere-
 tur. Itē gladius cruentus peractū facinus monstrat
 Nec oia post rem facto intelliguntur adiuncta. z sem-
 per ante rem: cum re: z post re secūdū rōnem tempo-
 rum intelligendū est. neq; ita ut in antecedentibus z
 consequentibus: Illic. n. nāe rō cōsiderat. Oia quipa-
 pe sūt sunt. nā qd antecedit: si positum sit statū ē id qd
 consequit. vt si ponas hominē statū aial esse necesse
 est. nec ante secundum tempus esse hō dici pōt. post
 vō subsequi aial: ut ante aliq; apparat⁹ ē scdm tps
 posterior effect⁹. Itaq; illic antecedētia z cōsequētia
 nominantur: hic aī re. cū re: z post rem. Ic circo qd il-
 lud qdem nō scdm tps sed scdm principalitātē nāe se-
 cum sūt aliquid trabentis antecedens dī vel q̄ris: id
 quod antecedens comitat. Ea vō que scdm tēporis
 priorē posterioremue rōnem cōsideratur: sunt adiu-
 cta: iccirco ante rez: cū re z post re cepere vocabulū.

Deinceps est locus dialecticoꝝ proprius ex
 cōsequētibus z antecedentibus z repugnantibus.
 nam coniuncta de quibus pauloante dictū est: non
 semper eueniūt. Consequētia autē semper. Ea .n.
 dico consequētia que rem necessario consequūt.
 Itēq; z antecedētia z repugnantia. Quicquid
 enim antecedit quamq; rem: id coheret cum re ne-
 cessario. z quicquid repugnat. id eiusmodi est. vt
 coherere nunquā possit.

Expedito adiunctoꝝ loco: nunc de antecedētibus z
 cōsequētibus z repugnantibus differit. Qui locus cuz
 sit vnus in tria velut mēbra diuisus ē. M. qdē Tull⁹
 loci hui⁹ vocabulū tacuit. mihi at tot⁹ cōditōnalis ap-
 pellāus videt. Linius cū promptissime nā claruerit
 nomē quoq; ei: qd nos posuim⁹ recte inditū māifesti⁹
 appebit. p̄mū igit singularū p̄tiū diffinitio puidēda
 est. itaq; antecedens ē: quo posito aliud necesse ē p̄seq-
 tur. itē consequēs alicuius ē. quod esse necesse est. si il-
 lud cui est q̄ris p̄cessisse cōstitit. Repugnans est
 qd simul cū ea cui repugnare dicit eē nō possit ātece-
 dentū igit atq; consequētū z repugnātū vnū locū
 esse p̄dirimus: qui quō sit vn⁹ paucis ostēdā. Prīmū
 igitur dū quereret quo nā mō vnus eēt locus a cōse-
 quētibus z antecedētibus z repugnātibus: dicebat: qm
 eiusdē mētis ē: atq; intelligētie: tā cōsentāea sibi met
 q̄z diffidētia

quod diffidentia prouidere. iccirco huc quoque locum unum uide-
ri. Consentaneorum namque due sunt partes: antecedens
una altera consequens. Nam cum altero procedente comi-
tatur alterum: illa sibi in ipsa nature consequentia
consentire necesse est. Repugnantium uero tam et si due
partes sunt unum tamen est utriusque uocabulum. utraque enim
repugnantia nominantur. duo uero esse: que sibi met
repugnent. atque a se dissentiant nullus ignorat: sed eo
distant quod antecedentium et consequentium duo sunt nota
sed unus utriusque consensus: repugnantibus uero unum no-
men est: cum sit unum in utriusque dissensus. ergo eadem mens:
eademque intelligentie ratio: id quod procedit et id quod comitatur
intelligit. neque enim fieri potest ut antecedens aliquid in-
telligat: nisi in eodem quod sit hinc consideret. Eodem quo-
que modo nec consequens nisi appareat. quod procedat. item re-
pugnans aliquid intelligere nemo potest: nisi intelligat
cui repugnet. sed quoniam eadem ratio potest similia dissimilia
que perspicere: antecedentium uero et consequentium consensus
quidam: et per naem similitudinem concordia est. Dissensus
uero: in repugnantibus: ac dissimilitudo necesse est ut una
atque eadem ratio et antecedentium consequentiumque nam et
repugnantium spectet. quo fit ut unum quoque locum sit: que
una intelligentia comprehendit. sed hic opponebat. Cur
igitur alium ex similitudine: alium ex contrario locum Mar-
cus tullius superius enumerauit. Nam secundum propo-
sitam rationem: quoniam similitudinem et contrarietatem in-
telligentia una perpendit: unus locus similitudinum et ratio-
rumque esse debuisset. sed respondebat. quoniam non eodem
modo antecedentia et consequentia consentire dicitur:
sicut ea: que similia nuncupantur. In his namque una
tantum qualitas inuenitur: et secundum eandem qualitatem
similia esse dicuntur. at in antecedentibus et consequen-
tibus non qualitatis similitudo: sed quidam naem consen-
sus est: et que similia sunt sine se esse possunt: anteceden-
tia uero et consequentia sine se esse non possunt. atque iccir-
co non uidetur esse consequentium et antecedentium cum
similitudine ulla communio naem: que ratio non ualde uide-
tur idonea: nec explicat: quod demonstrare conatur. illud
certe sumissimum esse constat: quod huiusmodi loci tracta-
tus conditionalibus semper propositionibus accommoda-
daret. Conditionalis uero propositio est: que cum condi-
tione pronunciat esse aliquid. si aliud fuerit. ueluti cum di-
cimus si dies est lucet. Nec igitur rerum consequentia fa-
cile in repugnantiam uertitur. Nam si rebus consequen-
tibus negatio interponatur: ex consequentibus repugnan-
tia redduntur hoc modo. Si dies est. lux est. Repugnan-
tia sunt ita. Si dies est: lux non est. repugnant enim
diem esse et lucem non esse. Que repugnantia in condi-
tione consistit. Dicimus enim si dies est: lux non est.
nam diei contrarium est nox. Consequens uero noctis: lucem non
esse. quare esse diei et non esse lucem repugnat. Argumen-
tum uero est hanc repugnantiam in conditione consistere
quod si conditio deficeret: nulla est repugnantia hoc modo
dies est lux non est. utraque enim disiuncte propositiones sus-
as sententias gerunt: nec quicquam intelligunt hinc conuenire. at
que id diuersis acceptis partibus uere sunt: nec repugnant.
nam sicut in his propositionibus dies est: lux est: nulla est
consequentia. quoniam conditio deest: que propositionem facit conue-
tam: sed utraque a se disiuncte suam sententiam claudunt.
ita in his quibus proponitur. dies est. lux non est. nulla est
repugnantia: quoniam seruat suam utraque separata sententiam
at si his conditio interueniat superiorum quidem ita sen-
tentia copulatur: ut consequentes fiant. posteriorum uero ita
ut repugnantes hoc modo: si dies est lux est. Nec conse-
quens propositio ex duabus per conditionem mediam esse

cta est una. At si sit ita. Si dies est lux non est. repu-
gnat. Allegatum enim quod sequitur: repugnare necesse est. Am-
plius argumentum quod ex antecedentibus et consequentibus
fit: ex unius propositionis connexione partibus nascitur
nam conditionalis propositionis connexione una pars est an-
tecedens alia consequens: quod si a repugnantibus argumen-
tum fiat. rursus ab unius propositionis membris tale ar-
gumentum nasci oportebit. igitur ex his propositionibus dies
est. lux est una esse non potest nisi conditione copulente:
ut unum sit antecedens: aliud consequens: et ideo in his ex an-
tecedenti et consequenti argumentum esse non potest: quoniam due
sunt et ex illis quoque propositionibus que sunt dies est lux
non est: una esse non poterit: nisi conditionis adiunctio-
ne in unum quodammodo propositionis sententiam reducatur. cu-
ius propositionis partes sunt repugnantes. nam ut in
connexione propositionis una pars antecedens: alia est consequens.
ita in repugnantibus utraque pars propositionis a semet in-
uicem repugnat: ac diffidet. Amplius repugnans propositio con-
nexe partem contrariam tenet. nam ut in illa. quod antecedit
secundum id quod sequitur trahitur: ita in hac propositio-
ne partes fit esse non
possit. Contrarie uero dicitur sub eodem genere poni solent. Si
igitur genera propositio in conditione est constituta: repugnans
quoque in conditione consistit. quod et contrariam propositio-
nem et repugnantiam conditio facit: non est dubium quoniam locus hic
iure conditionalis uocatur: ac sit unus positus in conditione
diuisis partibus. id est in antecedentes consequentes et repu-
gnantes. Conuenire namque propositionis una pars a se est: alia
consequens. Repugnantibus uero propositionibus utraque repugnat ac
diffidet. Itaque connexione propositio-
nis partes a se et consequens sunt:
repugnantibus uero repugnantes partes sunt. Nec illud itelli-
gentiam turbet quod dies est et lux est: quodammodo sibi ratione sentiunt
Ita dies est et lux non est: quasi a se dissentiant atque di-
scordant. nam connexione est propositio si cum aliud accesserit aliud
consequatur. Ita repugnans si uno posito falso aliud infera-
tur: quod esse non potest: nisi id ius conditionis efficiat. Quod
circa aperte demonstratum esse arbitror conditionalis hinc
locum uocari et recte unum esse a. M. X. constitutum. quod uero
habet ab antecedentibus et consequentibus et repugnantibus argumen-
tum posterius dicatur. sed quoniam nullius facultatis alteri est:
quod quocumque resequatur: uel cuius quod repugnet inspicere ni-
si si dialectice tamen: quod huiusmodi que maxime rei propria possit. iccir-
co ait hinc esse locum totum dialecticorum: quod et ab adiunctis lo-
ge diuersus est. Primum quod adiuncta prode-
re sese: atque ostendere inuicem possit: non uero perficere: atque implere na-
turam ueluti ambulationem pedum strepitus signa-
re quidem ac denunciare potest efficere uero non potest
Nec enim ambulationem efficit pedum strepitus.
nec uero ex necessitate ambulatio ut pedum strepitus
fit: auctor est: sed sepe ita ambulatur: ut nullus pedum stre-
pitus exaudiat. sepe non mutato loco moueri pedes:
ac strepere preter ambulationem queunt. procedentia uero
et consequentia et repugnantia nunquam desunt: iccirco non sepe in-
ueniuntur adiuncta: propositioque termino: que probare con-
tendimus: sepe ex adiunctis argumenta deficiunt: quod ipsa
quoque aliquoties deficere uidentur adiuncta. Preceden-
tia uero et consequentia: et repugnantia nunquam desunt: omne enim quod
quod in rebus est: habet quod se aut sequatur naturaliter: aut procedat
Est et a quo naem diuersitate diffideat: uelut hinc se
quitur quidem a se: procedit uero subam. dicimus enim si hinc
est. a se est. subas uero procedit. cum proponimus. si a se est
est. Repugnat uero mortuo cum enunciamus. Si a se est:
mortuum non est. preterea que sunt adiuncta partibus distri-
buta sunt: ut a se re: cum re: uel post re. que uero sunt a se
dentia: consequentia: et repugnantia: quodlibet in partibus sint mis-
bil refert. Nam priora sepe partibus comitantur: et partibus

In topica ciceronis cōmentariōz lib. iiii.

posteriora pcedunt: et que sūt pibus sunt: alias pcedūt alias vō psequunt: vt supi^o quoq; sepe dixim^o. am plius q̄ antecedentia sūt et pntia relinquere sese nō pnt nec sibi repugnātia coherere: et sūt necessario sibi met cōnera vel incōnera: que vō sunt adiūcta nihil obtinent necessitatis: q̄ et iungi sibi met: et a se separari q̄ unt. Que cū ita sint: qd̄ difficilis vebemēter oborūt. vñ enī minus intuentibus: nihil h̄ locus differre bis locis: qui dicti sunt vel a gñe vel a spē vel a p̄ria. nā genus semper spēs seq̄. spēs gen^o pcedit: p̄ria sūt eē nō pnt. Que soluenda est hoc modo. p̄ria q̄ nō oē p̄ria gen^o est: nec spēs antecedens. Repugnātia vō nō ipsa p̄ria: sed p̄ria sunt p̄ria: vt i locoz. q̄ a. M. L. p̄positi sūt expōne mōstrauim^o de hinc q̄ cū a gñe sūt argumentū: ipm̄ genus assumit eodē quoq; modo spēs: cū ab ea aliqd̄ volum^o approbare cū vō ab antecedentibus et p̄ribus aliquid monstrare p̄cedimus eo qd̄ in p̄ditionali p̄pōne p̄cessit: vt imur in assumptiōe et si non fuerit genus. Item si a p̄ria argumentū fiat: etiā si spēs non sit: a p̄ria pte p̄ditionalis p̄pōnis ducitur argumentū. veluti cū ita dicim^o. Si ignis ē. leuis est. Ignis aīcedit leuitas: sequit. h̄ neutri neutri est genus aut spēs. assūit itaq; at q̄ ignis ē. Nūc igit̄ id qd̄ aīcedebat assumptū. ex quo monstrat̄ conclusio. leuis igitur est. At si ita assumat. sed non est leuis. id qd̄ p̄sequebat̄ assumptū. Concludit ergo atq; mōstrat̄. non est igit̄ ignis. vides igit̄ vt de his p̄cedentibus et p̄ribus nūc loquimur. q̄ in p̄ditionali p̄pōne posita: vel p̄cedere vel p̄seq̄ intelliguntur. Cū vō sit ex gñe argumentū: spēs qd̄ est: de q̄ aliqd̄ p̄bare intēdim^o genus quidem assumimus: nō q̄si p̄cedens: sed qua si continens: vt qd̄ esse consideratur in gñe: id etiā forme quoq; debeat aptari. Genus enim quoad per manet: a sua spē non recedit. cum vō de spē sumim^o argumentū: genus quidē est: de quo aliquid queritur sed id laboramus: vt id qd̄ de gñe conamur ostēdere ex spē possit facili^o agnosci. Ut cū v̄roxi fabie relictū fuisse legatū: si materfamilias fuisse: q̄si nō conuenit in manus. s. ab in manus p̄uentione: que spēs ē v̄roxis: v̄roxem qd̄ est matrifamilie genus: a legati iure sciungim^o: et legatum ad spē. i. matrifamilias deriuamus: sed illud interi^o dispiciendū vñ. Nūc loc^o ab antecedentibus et consequētib; totus superuacaneus esse videat̄: cū quolibet mō fuerint ex eo argumenta cōposita: a ceteris locis: quos supius descripsim^o: h̄ recedat. Nā quodcūq; ab aīcedētib; et p̄rib; ducit̄ argumentū: id vel a toto: vel a p̄ribus: vel a cōiugatis: vel ab aliquo reliq; tractum eē perpendit̄ hoc modo. si vtilis est equitas constituta ad res suas optinendas: vtile est ius ciuile: at id qd̄ p̄cedit: quod seq̄tur igit̄. Hoc ē a diffinitōe argumentū. s. ab assumptiōe p̄cedentis. At si ita dicā. sed non est vtile ius ciuile. non est igit̄ vtilis equitas cōstituta ad res suas obtinendas: hic per consequētis assumptiōe a diffinitionis loco sumptū est argumentū. Item a partiū enumeratione: si neq; censu neq; ceteris: neq; est liber at censu vel ceteris. est igit̄ liber. at nō est liber neq; censu igit̄ neq; ceteris manumissus est sed notādum est: que sit vis vniuscuiusq; argumentū: et quo nā mō p̄feratur. Sunt enim argumenta: q̄ p̄dicatiuis apta sint syllogisimū. vt a diffinitione sic. Ius ciuile ē equitas constituta et reliqua. Id vō vtile. est vtile est igit̄ ius ciuile. Item a partiibus: qui neq; censu neq; vindicta: neq; testamento est manumissus: hic ex seruitute liber factus non est. Stichus vō neq; testamē

to neq; censu: neq; vindicta manumissus est. Stich^o igitur liber non est. et in ceteris eodē mō. Oīa vō que cūq; per categoricum syllogisimū p̄ferri possunt: eadem per conditionale dici queunt. Oīs nāq; p̄dicatiua p̄positiō in conditionales verti potest hoc mō Oīs hō aīal est p̄dicatiua est. hec facile vertit̄ in conditionalem ita. si hō est: aīal est. Non vō oīs conditionalis in p̄dicatiuā verti potest. velut hec. si peperit cum viro concubuit. Nemo enī dicere potest ipsuz peperisse id esse qd̄ cum viro concubere: quomodo dicimus hominē id esse qd̄ animal sit. alia enim ratio est in his p̄positionibus que ita dicuntur: que peperit cum viro concubuit. hec enim similis est ei que dicit. si peperit cum viro concubuit: sed p̄dicatiua p̄pō id esse subiectum dicit: quod fuerit p̄dicatum. Conditionalis vō id pōit: vt si id qd̄ antecēdēs fuerit cōiugetur necessario qd̄ subsequitur. Cū vō p̄dicatiua ē p̄positiō: si ea vertatur in conditionale: alia nimirū reditur p̄positiō. Nam cum dicitur omnis hō aīal est. ipse hō aīal esse proponit̄ cum vō si hō est animal est: non id sentitur: vt ille qui homo est animal sit: sed proposito eē hominē consequi vt si animal. ergo conditionalis syllogisimus in antecessione et consecutione positus lz per diffinitionem licet per partiū enumerationem: licet per coniugationem et quolibet alio fiat modo: tamen in propria forma se continent: et est conditionalis. i. vtens propria conditione: vt quodam modo cetera argumenta sive veluti nature videatur habere subiecta: vt cum sit a diffinitione argumentū si quidem per p̄dicatiuam formā factus fuerit syllogisimus: a diffinitione deductum esse dicatur. Sin vō per hypothesin facta fuerit argumentatio: conditionalis sit syllogisimus: quem discernat assumptiō: vtrū ab antecedentis: an a consequentis parte promatur. Quo sit vt etiam si per ceteros locos conditionale argumentū feratur: tamen suam quandā habeat formam quādo quidē in antecessione et consecutione est constitutus. Tunc enim diffinitio: partes: coniugatio et. veluti res ipse sunt: ac non locus cum venerint i conditionem. at si conditio cesset: ex ipsis perfectum videbitur argumentum. q̄ si p̄positionem conditionis copulauerit: ipsa quidem ea sunt: que in p̄positionibus continentur veluti quedam argumenti partes. locus vero in conditione est constitutus. atq; hec ita dicta sunt: quasi aliter conditionalis hic locus tractari non valeat: nisi eorum aliquem: quos p̄diximus cludat. nam potest p̄ter eos etiam sepe reperiri: vt cum dicimus. Si hō est: risibilis est. Si coruus est. niger est. hic enim nec diffinitione: nec partes: nec vllū alium locū supius enumeratorum continet argumentū. Amplius facile est in singulis eoz differētiis p̄videt̄ locus quippe a toto a substātia trahit̄. a parti^o vō a rei cōpositiōe nā in simplicib; terminis tale argumentum non pōt inueniri. a nota ab interpretatione a coniugatis: ab eo qd̄ ex eodē vtrūq; diducitur. a gñe: a cōtinenti: a forma ab eo qd̄ cōtinet̄. a differentia. ab eo qd̄ discrepat. a similibus: ab eadez qualitate: a p̄ria: ab eo q̄ a se longe diuersa sint. a causa efficientibus ab effectis: ab his que vim alterius efficientie susceperunt. ab adiunctis a vicinitate nā. a cōparatione maiorū: parium: vel minorū: a relatiōe: ad equalē vel inaequalē quantitātē: ab antecēdētib; vō longe alio modus est. Cōstat enī in eo qd̄ si p̄positū quid fuerit aliud quiddā modis oibus existet: qd̄ p̄ns appellatur buius vō intelligentia consistit in eo q̄ p̄cedēte qd̄o libet

libet aliud subsecutum est repugnantium: vero intelligentia consistit: non modo quod neque sequi neque antecedere possunt verum etiam quod si esse non possunt. que in conditione consistere dubium non est. His igitur ita expeditis: quoniam. M. T. proprietatem loci. ut in transcurso potuit: euidenter expressit: nunc quibus modis eodem loco uti conueniat: adiungit. Que Topicorum pars: quoniam diligentius explananda est: sine quarto volumini faciam Quinto cetera redditurus.

Et eiusdem Boetii in Liceronis Topica commentariorum liber quintus.

De omnibus quod hypothesis syllogismis

Patri rhetorice pitissime: plene habundanterque digessimus his libris: quos de eorum principaliter institutione conscripsimus: a quibus integram perfectamque doctrinam: cui reuoluendi illa vacuū tempus est lector accipiet. Sed quia nunc Liceronis topica supersimus exponenda: atque in his aliquorum. M. T. modorum meminit: dicendum mihi breuiter existimo de his septem conditionalibus syllogismis: que eorum natura sit: propositionumque contextio ut cum hec ad scientiam rite prelibata peruenerint: Tulliana facilius noscant exempla. Quod igitur quod in questione dubitatur: aut verisimilibus: aut necessariis probabitur argumentis. argumentum vero esse aut in syllogismi ordinem cadet aut ex syllogismo vires accipiet. Syllogismus vero omnis propositionibus constat. Propositiones autem omnes vel simplices sunt: vel compositae. Simples que simplicibus orationis partibus coniunguntur. Copulant autem incompositam propositionem simplices orationis partes nomen et verbum veluti cum dicimus dies est: vel dies vernus est: vel dies serenus est. hic enim omnem vim propositionis nomen connectit et verbum. Omnis autem simplex propositio ex subiecto predicatoque consistit. Subiectum est: de quo dicitur id quod predicatur. Predicatum est: quod de eo dicitur quod subiectum est. verbum autem aliquoties predicato nomini adiungitur. aliquoties ipsum predicat: predicato nomini adiungitur in hac propositione: que dicit. dies serenus est. dies enim subiectus est. serenus predicat: et vero verbum sereno adiunctum est. quod diximus esse predicatum. At si talis sit propositio: que solo nomine consistet et verbo veluti cum dicimus dies est. tunc dies subicitur. est verbum sine dubio predicatur. sine verbo autem nulla est propositio. Omnis enim propositio vel vera vel falsa est. nisi autem verbum sit quolibet adiunctum: quo esse aliquid aut non esse dicatur: nulla veritas aut falsitas in propositionibus deprehenditur sepe autem propositiones etiam ex totis orationibus constant: ut si dicamus. transire in Africam. vtile autem romanis predicatum. esse vero predicatum coniungitur. Quomodo igitur omnes propositiones predicative dicitur. predicative vero appellantur: quia aliud. de alio predicantur. Quodque qui ex his propositionibus sunt syllogismis: sunt enunciationum suarum formas predicative appellantur. Ex his autem predicative propositionibus existunt compositae propositiones: quarum alie quidem copulatiua conjunctione neuntur. ut et dies est et lux est. alie vero per disunctionem sunt. que et conditionales enunciationes vocantur. He vero sunt: que conjunctione quadam partibus interposita ad conditionemque ducuntur. Age enim sint due propositiones predicative. vna quidem que dicit aial est: alia vero que propositio habet est: His si coniunctio interueniat: faciet: si habet est: aial est. Cuius igitur ut duas predicatiuas propositiones in vna disunctione coniunctio copulauerit. Que cum ita sint: omnes he propositiones hypotheticas. id est conditionales vocantur: atque ex his syllogismi tales existunt: quibus hypotheticis vel disiectio nalis nomen est. Omnis autem hypothetica propositio vel per conjunctionem fit vel per disunctionem. Per conjunctionem ita ut dies est: aut lux est. Et vero que per conjunctionem sunt alie ex duabus affirmatiuis copulate sunt: ut si dies est lux est: namque dies est et lux est: utraque aliquid affirmat alie ex duabus negatiuis: ut si lux non est: dies non est utraque negatio est. alie vero ex affirmatiua negatiuaque coniuncte sunt. ut si dies est lux non est. Alie vero ex negatiua atque affirmatiua copulantur. ut si dies non est: lux est omnes tamen in conjunctione sunt posite. Aut enim affirmatio affirmationem sequitur. aut negatio negationem: eiusque conuersa est: aut affirmationem negatio: aut negationem affirmatio. sed ex conuersis repugnantes manifestus est nasci. namque ubi affirmatio sequitur affirmationem: bis si media negatio interposita sit: repugnantiam facit hoc modo. si dies est lux est. hic affirmatio sequitur affirmationem. at cum dico si dies est: lux non est: repugnant inter se partes propositionum disiectio interposita negatione. ita quotiens negatio sequitur negationem: si posteriori propositionis parti negatiuum demat aduerbium: repugnantes sunt: hoc modo: si aial non est: homo non est. hec conuersa est ex duabus propositis negatiuis At si posteriori parti homo non est: negatiuum detrahatur aduerbium: fiet si aial non est homo est. quod repugnat. at si affirmatio negationem sequatur: siue posteriori parti negatio interponatur siue priori auferatur: repugnantes sunt. hoc modo si dies non est lux est. hic igitur affirmatio sequitur negationem. siue igitur posteriori parti lux est negatio copuletur ut sit ita si dies non est: lux non est. siue priori auferatur. ut sit ita si dies est: lux est repugnantem fieri propositiones necesse est. quia si negatio affirmationem sequatur et posteriori parti negatiuum aduerbium subtrahatur: propositionis conuersae partes in repugnantiam cadunt. hoc modo. si vigilat non stertit. hic affirmationem sequitur negatio sed si posteriori parti. id est non stertit negatio demat fiet: vigilat stertit: et erit repugnans. sed in conuersis atque disiectis propositionibus illud intelligendum est: quod in earum partibus et vis questionis includitur et argumenti. Age enim dubitemus: an lux sit. idque approbandum sit: eo quod dies est. Si igitur ita fiat propositio. si dies est: lux est ea quod pars totius propositionis que sequitur. id est lux est: quoniam est. De ea namque queritur: an lux sit. Ea vero que prior est: id est dies est vim continet argumenti. Ex eo enim quod dies est: lux esse probabitur. et in ceteris quidem vel conuersis: vel disiectis eadem ratio est. In omnibus vero his quoniam syllogismis atque argumentatio ad demonstrandam partem alteram quoniam accommodatur: questio vero omnis dubitabilis est. Oportet syllogismos: qui accommodantur ambigue questionibus. indubitabiles esse atque perspicuos. quod ut sint tales ex claris atque apertis et in veritate partibus propositionibus necesse est consistere. propositiones vero partium pro se note sunt: partium aliquibus probationibus indigentur. Omnis vero syllogismus enunciatione proposita habet alie cuius partis assumptionem: ut quod est in questione concludat. hoc modo. si dies est: lux est. ut igitur luce esse demonstrarem: assumam vnam partem propositionis superius constitute: dicamque: sed dies est: ac tunc demum id quod est in questione concludam: lux est igitur. ergo cum ad syllogismi conclusionem: et tota enunciatione in proponendo et assumendo parte enunciationis utamur: necesse est. ut ea que

ctio copulauerit. Que cum ita sint: omnes he propositiones hypotheticas. id est conditionales vocantur: atque ex his syllogismi tales existunt: quibus hypotheticis vel disiectio nalis nomen est. Omnis autem hypothetica propositio vel per conjunctionem fit vel per disunctionem. Per conjunctionem ita ut dies est: aut lux est. Et vero que per conjunctionem sunt alie ex duabus affirmatiuis copulate sunt: ut si dies est lux est: namque dies est et lux est: utraque aliquid affirmat alie ex duabus negatiuis: ut si lux non est: dies non est utraque negatio est. alie vero ex affirmatiua negatiuaque coniuncte sunt. ut si dies est lux non est. Alie vero ex negatiua atque affirmatiua copulantur. ut si dies non est: lux est omnes tamen in conjunctione sunt posite. Aut enim affirmatio affirmationem sequitur. aut negatio negationem: eiusque conuersa est: aut affirmationem negatio: aut negationem affirmatio. sed ex conuersis repugnantes manifestus est nasci. namque ubi affirmatio sequitur affirmationem: bis si media negatio interposita sit: repugnantiam facit hoc modo. si dies est lux est. hic affirmatio sequitur affirmationem. at cum dico si dies est: lux non est: repugnant inter se partes propositionum disiectio interposita negatione. ita quotiens negatio sequitur negationem: si posteriori propositionis parti negatiuum demat aduerbium: repugnantes sunt: hoc modo: si aial non est: homo non est. hec conuersa est ex duabus propositis negatiuis At si posteriori parti homo non est: negatiuum detrahatur aduerbium: fiet si aial non est homo est. quod repugnat. at si affirmatio negationem sequatur: siue posteriori parti negatio interponatur siue priori auferatur: repugnantes sunt. hoc modo si dies non est lux est. hic igitur affirmatio sequitur negationem. siue igitur posteriori parti lux est negatio copuletur ut sit ita si dies non est: lux non est. siue priori auferatur. ut sit ita si dies est: lux est repugnantem fieri propositiones necesse est. quia si negatio affirmationem sequatur et posteriori parti negatiuum aduerbium subtrahatur: propositionis conuersae partes in repugnantiam cadunt. hoc modo. si vigilat non stertit. hic affirmationem sequitur negatio sed si posteriori parti. id est non stertit negatio demat fiet: vigilat stertit: et erit repugnans. sed in conuersis atque disiectis propositionibus illud intelligendum est: quod in earum partibus et vis questionis includitur et argumenti. Age enim dubitemus: an lux sit. idque approbandum sit: eo quod dies est. Si igitur ita fiat propositio. si dies est: lux est ea quod pars totius propositionis que sequitur. id est lux est: quoniam est. De ea namque queritur: an lux sit. Ea vero que prior est: id est dies est vim continet argumenti. Ex eo enim quod dies est: lux esse probabitur. et in ceteris quidem vel conuersis: vel disiectis eadem ratio est. In omnibus vero his quoniam syllogismis atque argumentatio ad demonstrandam partem alteram quoniam accommodatur: questio vero omnis dubitabilis est. Oportet syllogismos: qui accommodantur ambigue questionibus. indubitabiles esse atque perspicuos. quod ut sint tales ex claris atque apertis et in veritate partibus propositionibus necesse est consistere. propositiones vero partium pro se note sunt: partium aliquibus probationibus indigentur. Omnis vero syllogismus enunciatione proposita habet alie cuius partis assumptionem: ut quod est in questione concludat. hoc modo. si dies est: lux est. ut igitur luce esse demonstrarem: assumam vnam partem propositionis superius constitute: dicamque: sed dies est: ac tunc demum id quod est in questione concludam: lux est igitur. ergo cum ad syllogismi conclusionem: et tota enunciatione in proponendo et assumendo parte enunciationis utamur: necesse est. ut ea que